

6. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04 / М.В. Вачевський. – К., 2008. – 41 с.
7. Волошко Л.Б. Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі медико-біологічної підготовки / Л.Б. Волошко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 24. – С. 42–44.
8. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И.А. Зимняя. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.
9. Субетто А.И. Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций / А.И. Субетто. – М. : Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 2006. – 72 с.
10. Фазлеев Н.Ш. Компетентно ориентированный подход к профессиональной подготовке педагога по физической культуре и спорту / Н.Ш. Фазлеев // Теория и практика физ. культуры. – 2005. – № 12. – С. 9–12.
11. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
12. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В.Д. Шадриков // Высшее образование сегодня. – 2005. – № 9. – С. 56–59.
13. Tuning Educational Structures in Europe [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.relint.deusto.es/TuningProject/index.htm>.

ВАСИЛЕНКО М.Є.

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ ДО НАДАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ

Актуальність дослідження зумовлена особливостями інтенсифікації всіх сфер сучасної життєдіяльності людини, що змушує звертатись по професійну допомогу у вирішенні різноманітних життєвих ситуацій. Тому останнім часом спостерігається зростання кількості звернень населення до юридичних установ з приводу отримання консультативної допомоги в складних життєвих обставинах. У відповідь на соціальні запити перед системою професійної освіти поставлено завдання посилення уваги до фахової підготовки майбутніх юристів з надання якісної консультативної допомоги населенню.

Аналіз педагогічного досвіду професійної підготовки майбутніх правників подано в працях С. Алексеєва, О. Бандурки, І. Бенедика, П. Біленчука, М. Васильєвої, В. Горшенєва, А. Жалінського, А. Коблікова, С. Сливки, О. Тихомирова та ін. Проте формуванню готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності приділяється недостатньо уваги у фаховій підготовці. Хоча окремий досвід використання інноваційних методик залучення кращих студентів до роботи консультаційних пунктів юридичної допомоги населенню (на навчальних засадах) заслуговує на поширення в практиці їх фахової підготовки.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні засади вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності.

Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати особливості консультативної діяльності в професійній праці юристів;
- узагальнити зміст фахової підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності;
- визначити перспективи подальшого дослідження проблеми фахової підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності.

Дослідники Р. Джордж, Т. Крістіані, С. Файн вказують, що виокремлення консультування як функції професійної діяльності пов'язане з появою категорії людей, котрі зазнають певних життєвих труднощів і звертаються за порадою до фахівця. Професійна консультація передбачає науково організовану систему взаємодії консультанта та особи, що потребує допомоги в життєвій ситуації [3; 6].

Вивчення особливостей праці в різних галузях суспільного виробництва показало, що консультативна діяльність притаманна переважно професіям сфери обслуговування. Спеціалісти з психології праці та економіки під сферою обслуговування розуміють сукупність галузей, де відбувається виробництво та реалізація послуг для населення. Юридичні професії відносять до тих галузей обслуговування, діяльність яких спрямовано на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини й підтримання її нормальної життєдіяльності. Для широкого кола юридичних спеціальностей об'єктами праці виступають окремі особи та групи людей, які можуть представляти як приватні інтереси, так і інтереси державних, акціонерних, орендних, приватних підприємств, фірм, установ, організацій тощо [1; 5].

У багатьох дослідженнях з проблем правової освіти юридичне консультування характеризується як вид спеціально організованого спілкування, у процесі якого фахівець-консультант допомагає клієнтові проаналізувати, прояснити свою життєву ситуацію в правовому полі, актуалізувати його дії на пошук виходу зі складних життєвих обставин. Юридична консультація передбачає ґрунтовне вивчення особистих запитів клієнтів, особливостей їх життєвих обставин з подальшим наданням рекомендацій щодо подолання юридичних труднощів розв'язання ситуації.

Питання про цілі та правові межі консультативної діяльності дискутуються в усіх сучасних напрямках юридичної допомоги. Однак А. Бражнікова, С. Гусарев, В. Савіщенко та інші дослідники виділяють такі основні завдання юридичного консультування: надання юридичної інформації; узгодження особистих інтересів клієнтів з юридичними нормами; активізація діяльності клієнтів на пошук правового виходу зі складної життєвої ситуації; подолання обмежень обізнаності в законодавчій сфері та освоєння нових правових поглядів на власну життєву ситуацію; професійні підтримка й порада, правова перебудова ієрархії цінностей; юридична допомога та підтримка у розв'язанні гострих життєвих проблем [1; 2; 5].

С. Гусарєв підкреслює, що юридичне консультування сьогодні має достатньо складну структуру та багатоаспектний зміст; воно перестало бути просто індивідуалізованою порадою й набуває характеру державно санкціонованого методу допомоги у вирішенні різних життєвих проблем. Широке коло юридичних запитів клієнтів розширює спектр професійних моделей взаємодії суб'єктів консультування [2].

За змістом праці відповідно до кваліфікаційних вимог юристові доводиться консультувати представників різних соціальних груп та верств. Надаючи консультації, юрист повинен враховувати вік, стать, соціальний стан, освіту; психічні особливості своїх клієнтів, зважати на моральну відповідальність за надані рекомендації. Про складність консультативної діяльності у своїх працях пише В. Савіщенко. Враховуючи різноманітність людських характерів та поведінки, юристові доводиться в ході пояснень виявляти врівноваженість, витримку, терплячість, тактовність [5].

В аспекті дослідження професійних функцій юристів А. Бражниковою доведено взаємозалежність розумових дій консультанта від пошукових, оцінювальних, аналітичних і контрольних операцій стосовно порівняння життєвих фактів, побажань, запитів клієнтів із законодавчими вимогами для встановлення їх відповідності юридичним нормам. Для успішного виконання цих професійних дій юристам необхідні спостережливість, уважність, логічне мислення. Присутність у консультативній діяльності факторів моральної відповідальності за її результати підвищує напруженість праці й вимоги до таких професійних якостей, як: порядність, чесність, вимогливість, дисциплінованість. Наявність численних ділових контактів у ході консультування зумовлює прояв фахівцями комунікативних здібностей та розвинутого мовлення [1].

Ознайомлення з працями П. Глассера, С. Гусарєва, Р. Нельсона-Джоунса, С. Файна дає підстави зробити висновок про використання певних концепцій і запропонованих у їх парадигмі технік, які пропонують як моделі та алгоритми ведення консультативної бесіди, так й орієнтири розв'язання конкретних консультативних проблем. Науково-методологічний підхід до організації та проведення юридичної консультації спирається на взаємопов'язану тріаду концептуальної, процесуальної та ціннісної моделей консультування [2; 4; 6].

Аналіз фахових досліджень з проблем консультативної діяльності юристів дає змогу виділити ряд специфічних особливостей юридичних консультацій, зумовлених: суворістю правовою регламентацією рекомендацій юриста клієнтові; складністю юридичного тлумачення життєвих ситуацій як предмета консультації без права зважання на психологічні та соціальні обставини клієнта; присутністю ризику надмірного застосування юристом владних повноважень, що може призвести до зловживання службовим становищем; недостатньою розробленістю науково-методичних засобів, спрямованих на виявлення механізмів консультування юристами громадян у різноманітних життєвих ситуаціях [1–4; 6].

Хоча функціональними обов'язками юридичних професій передбачено широке надання консультацій населенню як у письмовій, так і в усній формах, проте між кваліфікаційними вимогами до праці та змістом професійної освіти майбутніх юристів існує невідповідність стосовно їх підготовки до консультативної діяльності. Згідно з галузевим стандартом вищої освіти України та освітньо-професійними програмами спеціальності “Правознавство”, майбутні юристи у процесі фахової підготовки вивчають основні галузі права, закономірності виникнення та розвитку держави і права України та зарубіжних країн на різних етапах історичного розвитку, основні організації та функціонування державних, судових і правоохоронних органів.

Наприклад, згідно з освітньо-державною програмою, змістом юридичної деонтології передбачено ознайомлення з основами юридичної діяльності як видом соціальної діяльності. У межах цієї дисципліни розглядаються питання стосовно видів юридичної практики, правової, політичної, психологічної, моральної, естетичної культури юриста. Студенти засвоюють знання про теоретичні, практичні та деонтологічні аспекти юридичної професії, а також властивості юриста як професіонала.

Змістовими модулями однієї з фахових дисциплін “Цивільне право” передбачено вивчення загальних положень цивільного права, змісту та видів, підстав виникнення, учасників цивільних відносин, об'єктів цивільного права, здійснення та захисту цивільних прав, основ цивільно-правової відповідальності. На заняттях з дисципліни “Цивільний процес” увага приділяється питанням про предмет, методи, систему, джерела цивільного процесуального права, цивільне судочинство, цивільні процесуальні правовідносини (судове представництво, судове доказування, позовне провадження тощо).

Питання ж підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності не відображено в професійно орієнтованих дисциплінах. Натомість програмами гуманітарних дисциплін, зокрема “Української мови за професійним спрямуванням”, “Основ психології та педагогіки”, “Конфліктології”, передбачено вивчення основ професійного спілкування без окремого виділення консультативної діяльності юристів. Так, у ході вивчення української мови за професійним спрямуванням здійснюється формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійної діяльності в усній і письмовій формах, навичок і вмінь практичного володіння мовою, засвоєння юридичної лексики в різних видах мовленнєвої діяльності.

Вивчення наукових праць А. Алексюка, Т. Анісімова, Ю. Бабанського, М. Васильєва, І. Зверєвої, А. Капської, М. Корольчука, В. Крайнюка, Н. Ничкало, В. Онищука, О. Пехоти, П. Підласистого, В. Сластьоніна, Т. Сущенко з проблеми формування готовності майбутніх фахівців до консультативної діяльності свідчить, що ці дослідження стосуються переважно системи професійної підготовки педагогів, психологів, соціальних працівників, економістів. Запропоновані вченими моделі консультативної ро-

боти побудовано на засадах філософських, соціологічних, психологічних концепцій взаємодії суб'єктів та об'єктів консультування.

У теоретичних і методичних працях М. Войтовича, Л. Карамушки, Н. Коломінського, Р. Моторина, В. Приходька, В. Рибалки, Г. Романової, О. Щотки з означеної проблеми розкрито принципи, зміст і методики консультування педагогів у процесі викладання навчальних дисциплін; обґрунтовано основні напрями вдосконалення результативності консультування на засадах концепції технологічного підходу.

На жаль, здійснені наукові дослідження не розкривають повною мірою можливості організації підготовки до консультативної діяльності майбутніх юристів у процесі вивчення фахових дисциплін. На підставі вищевикладеного сформульовано гіпотезу формування готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності. Цей процес набуває ефективності за умов упровадження у фахову підготовку майбутніх юристів психолого-педагогічної моделі такої готовності з урахуванням специфічних особливостей юридичних консультацій; забезпечення єдності й наступності змісту та організаційно-педагогічних умов фахової підготовки до консультативної діяльності; залучення юристів до участі в роботі консультаційних пунктів юридичної допомоги населенню.

Висновки. Консультативна діяльність є важливою складовою професійних обов'язків юриста. Юридичне консультування як вид спеціально організованого спілкування допомагає клієнтові знайти правовий вихід зі складних для нього життєвих обставин.

Серед концептуальних цінностей, які покладено в основу індивідуальної моделі юридичного консультування, чільне місце посідають конструктивні уявлення про життєві обставини та труднощі клієнта, цінності правового регламентування людської життєдіяльності, професійної компетентності консультанта, почуття професійної відповідальності за надані клієнтові рекомендації. Результати дослідження свідчать, що на вибір моделі консультативної допомоги впливають не тільки поставлені цілі покращення життєвих обставин клієнта, а й стратегічна парадигма, в якій працює юрист-консультант. У процесі юридичної допомоги консультант формує певну схему відносин у правовому полі життєвих ситуацій як предмет консультування.

Вивчення педагогічного досвіду фахової підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності дає підстави стверджувати про певні труднощі та недоліки такої підготовки, пов'язані з недостатньою науково-методологічною обґрунтованістю можливостей її організації в процесі вивчення фахових дисциплін. Тому перспективи подальшого дослідження вимагають визначення, теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки змісту й організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності в процесі фахової підготовки.

У теоретичному аспекті перспективи подальшого дослідження проблеми фахової підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності

ті вимагають аналізу та узагальнення педагогічного досвіду такої підготовки в системі професійної освіти; встановлення взаємозв'язку між цілями, завданнями, змістом та її організацією; уточнення змісту поняття "готовність юриста до консультативної діяльності" та обґрунтування його психолого-педагогічної структури; обґрунтування змісту формування готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності в процесі фахової підготовки; визначення організаційно-педагогічних умов забезпечення єдності та наступності всіх ланок фахової підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності. З метою досягнення практичних результатів у ході дослідження цієї проблеми доцільно здійснити створення методичного забезпечення спецкурсу та змістових модулів підготовки майбутніх юристів до консультативної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін; розробити та упровадити в процес фахової підготовки майбутніх юристів методику залучення їх до діяльності консультаційних пунктів надання юридичної допомоги населенню; створити й відпрацювати механізм діагностики готовності юристів до консультативної діяльності; розробити навчально-методичні посібники та методичні рекомендації стосовно формування готовності майбутніх юристів до консультативної діяльності в процесі фахової підготовки.

Література

1. Бражникова А.Н. Развитие профессионально значимых качеств юриста : дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук : 19.00.07 / А.Н. Бражникова. – Ставрополь, 2000. – 214 с.
2. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / С.Д. Гусарев. – К. : Знання, 2005. – 375 с.
3. Джордж Р. Консультирование: теория и практика / Р. Джордж, Т. Кристиани. – М. : ЭКСМО, 2002. – 443 с.
4. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования / Р. Нельсон-Джоунс. – СПб. : Питер, 2000. – 532 с.
5. Савіщенко В.М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / В.М. Савіщенко. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.
6. Файн С.Ф. Первичная консультация: установление контакта и завоевание доверия / С.Ф. Файн, П.Г. Глассер. – М. : Когито-Центр, 2003. – 238 с.

ВОРОБИЙОВА Т.В.

ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛОЖЕНЬ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

Основною стратегією розвитку медичної освіти в Україні є необхідність підготовки лікаря, здатного гнучко переорієнтувати спрямування та зміст своєї діяльності у зв'язку із потребами сфери медицини. Світовий досвід розвитку медичних послуг показує, що відповідний рівень фінансування закладів охорони здоров'я та наповнення їх необхідною матеріально-технічною базою не є запорукою якісного лікування. Лише лікар, який володіє вміннями, що забезпечують вирішення професійних завдань лікар-